

Potilaslähtöisiä innovaatioita ohjauksen toteutukseen Satakunnan ja Varsinais-Suomen sairaanhoidopiireissä

Päivi Lönnberg sh, projektisuunnittelija, SatSHP
Sini Eloranta sh, TtT, projektisuunnittelija, VSSHP

Vetovoimainen ja terveyttä edistävä terveydenhuolto –hanke 2009-2011:
Näyttöön perustuvan potilasohjauksen vahvistaminen –osahanke, VeTePO

VARSINAIS-SUOMEN SAIRAANHOITOPIIRI
EGENTLIGA FINLANDS SJUKVÅRDSDISTRIKT

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

Satakunnan ja Varsinais-Suomen sairaanhoidopiirit

Länsi-rannikon VeTePO -hankkeen ohjausryhmän jäsenet:

- Nygren Päivi, hallintoylihoitaja VSSHP
- Paula Asikainen, hallintoylihoitaja SatSHP
- Leino-Kilpi Helena, professori, sv. yh VSSHP
- Marita Koivunen, kehittämisylihoitaja SatSHP
- Päivi Lönnberg, projektisuunnittelija SatSHP
- Sini Eloranta, projektisuunnittelija VSSHP

Potilasohjauksen vahvistaminen -osahankkeen tarkoituksena oli

- kehittää voimavaraistumista tukevaa potilasohjausta
- vahvistaa potilaan asemaa aktiivisena toimijana
- vahvistaa hoitohenkilökunnan ohjausvalmiuksia
- tuottaa potilaan ohjaustarpeen arviointiin apuväline SatSHP:n Sydänyksikön tahdistinpoliklinikalla ja VSSHP:n ortopedian poliklinikkalla, LYHKI ja PÄIKI yksiköissä

Taustaa:

Voimavaraistumista tukevassa ohjauksessa on tärkeää:

- tunnistaa potilaan ohjaustarpeet
- arvioida potilaan kokema tiedonsaanti

Mitä lähempänä potilaiden tiedolliset odotukset ja heidän kokemansa tiedonsaanti on, sitä parempi mahdollisuus heillä on voimavaraistumiseen

(Leino-Kilpi et al. 1998,1999,2005, Johansson 2006, Rankinen et al. 2007, Heikkinen et al. 2008)

Miksi on tärkeää tunnistaa potilaiden ohjaustarpeet?

- Potilasohjauksen tulee perustua potilaan ohjaustarpeisiin
- Potilaan tarpeisiin vastaamisen tulee aina lähteä potilaasta – hän on itse paras omien tarpeidensa tulkitsija

Potilaan ohjaustarpeet

- *hoidonvaihe
- *terveystilanne
- *ikä
- *sukupuoli
- *koulutustausta
- *aikaisemmat kokemukset
- *omat arvot
- *ympäristö
- *perhe jne.

Kuka päättää?
Kenen lähtökohdista?
Kenen tavoite?

Hoitajan tausta oletukset

- *asiakirjat
- *aik. kokemukset potilaista
- *elämähistoria
- *organisaatiokulttuuri
- *oman työn arvostus
- *omat arvot

- Potilaan ohjaustarpeen tunnistamiseen liittyy aina myös hoitohenkilökunnan toimintaa – keräämme jatkuvasti valtavasti potilasta koskevaa tietoa
- Kuinka voisimme helpottaa potilasta koskevan tiedon keräämistä, löytää ns. oleellinen tieto epäoleellisesta ja vielä potilaan näkökulmasta?

Kuvio. Potilaan ja hoitajan kohtaaminen. Mukailtu Sukula 2002. Osallistuva asiakas.

Miten tunnistaa potilaan tiedolliset tarpeet ?

- Tietotestit

Esim.

Astmapotilaille (Schaffer & Yarandi 2007)

Reumatoidiartriitti potilaille (Hill ym. 1994)

- Käsite/miellekartat (Johansson ym. 2007)

- Oppimis-/**Tiedontarvemittarit**

esim. tiedontarve mittareista

MITTARI	SISÄLTÖALUEET
TINQ The Toronto Informational Needs Questionnaire Rintasyöpäpotilaille	Sairaus Tutkimukset Hoito Fyysiset tarpeet Psykosos. tarpeet
Desire for Perioperative Information Questionnaire	Perioperatiivinen tieto
The Amsterdam Preoperative Anxiety and Information	Anestesiaan ja leikkaukseen liittyvä tieto

VeTePO kehittämistyössä hyödynnettiin

- **Sairaalapotilaan Tiedon Tarve (SPTT) – mittari**
(© Leino-Kilpi ym. 2003 TY, Hoitotieteen laitos)
- sisätauti- ja kirurgisille potilaille kehitetty ja laajasti tutkimuskäytössä käytetty (mm. Suomessa Hölttä ym. 2002, Johansson ym. 2002, Ylenius 2009)
- Mittarin muokkaaminen sydän- ja ortopedisille potilaille toteutettiin yhteistyössä SatSHP:n, VSSHP:n ja Turun hoitotieteen laitoksen kanssa.

Sairaalapotilaan Tiedon Tarve (SPTT) – mittari

Voidaan tunnistaa:

- sairauteen ja hoitoon,
- päivittäisiin toimintoihin,
- psyykkisiin,
- sosiaalisiin,
- taloudellisiin,
- eettisiin asioihin liittyviä ohjaustarpeita.

11 Hoitoon liittyvät tiedon tarpeen

Klikatkaa alla olevia vaihtoehtoja kertoaksenne lisää tiedontarpeestanne.

- Tarvitsen tietoa sairaudestani, sen oireista, tutkimuksista ja hoidosta
- Tarvitsen tietoa arjen toiminnoista selviytymiseen
- Haluan keskustella sairauteni ja sen hoidon mahdollisesti aiheuttamista tunteista
- Haluan keskustella oikeuksistani, vastuustani ja hoitosuhteen luottamuksellisuudesta
- Haluan tietoa eri tahojen ja lähteiden välittämästä tiedosta ja tuesta
- Haluan tietoa sairauteni ja hoidon aiheuttamista kustannuksista

Mittarin muokkaus vaihe

- Käytännön hoitotyöntekijät osallistuivat mittarin muokkaustyöhön
- Hoitajat arvoivat alkuperäisen mittarin 40 väittämän sisällön selkeyttä ja asiaankuuluvuutta tahdistinpotilaan (N = 6) sekä ortopedisten potilaiden (N = 21) näkökulmasta

Muokattu tiedontarve -mittari

- Säilytetty kaikki voimavaraistumista tukevan ohjauksen ulottuvuudet (6 kpl):
 - biofysiologiset (oireet, tutkimukset, hoito)
 - toiminnalliset (jokapäiväisistä toiminnoista selviytyminen)
 - kokemukselliset (tunteet, aikaisemmat kokemukset)
 - eettiset (osallistuminen, oikeudet, vastuu, luottamuksellisuus)
 - sosiaalisyhteisölliset (läheisten ja eri ammattiryhmien välittämä tieto ja tuki)
 - taloudelliset (erilaiset kustannukset)
- Lopullisen tahdistinpotilaan mittarin muodosti 21 strukturoitua väittämää ja yksi avoin kysymys liittyen tahdistinpotilaiden hoitoon ja seurantaan
- Ortopedisen potilaan mittarin muodosti 28 väittämää

Tarvitsen tietoa sairaudestani, sen oireista, tutkimuksista ja hoidosta

	erittäin paljon 1	melko paljon 2	melko vähän 3	ei lainkaan 4
1. Sairauteeni liittyvistä oireista	☐	☒	☐	☐
2. Milloin minun on syytä ottaa yhteyttä hoitopaikkaan oireiden pahentuessa	☒	☐	☐	☐
3. Minulle tehtävistä toimenpiteistä/tutkimuksista	☒	☐	☐	☐
4. Miten minun pitäisi valmistautua toimenpiteisiin/tutkimuksiin	☐	☒	☐	☐
5. Miten saan tietoa toimenpiteiden/tutkimusten tuloksista	☐	☒	☐	☐
6. Erilaisista hoitovaihtoehdoista	☐	☒	☐	☐
7. Hoitooni liittyvistä mahdollisista sivuvaikutuksista	☐	☒	☐	☐
8. Miten voin toimia henkilökohtaisten tarpeitteni hoitamiseksi sairaalassa	☐	☒	☐	☐

Tarvitsen tietoa arjen toiminnoista selviytymiseen

	erittäin paljon 1	melko paljon 2	melko vähän 3	ei lainkaan 4
1. Liikkumisesta ja siihen mahdollisesti liittyvistä rajoituksista	☐	☒	☐	☐
2. Ravitsemuksestani	☐	☐	☒	☐
3. Milloin voin peseytyä (esim. mennä suihkuun/kylpyyn/saunaan)	☐	☒	☐	☐
4. Mitä sairaus tai hoito mahdollisesti vaikuttaa kotona tapahtuviin järjestelyihin (esim. kodin muutostyöt, kotiapu)	☐	☒	☐	☐
5. Mistä saan tarvitsemiani hoidon apuvälineitä (esim. liikkumiseen, leikkaushaavan hoitoon)	☐	☐	☒	☐

Haluan keskustella sairauteni ja sen hoidon mahdollisesti aiheuttamista tunteista

	erittäin paljon 1	melko paljon 2	melko vähän 3	ei lainkaan 4
1. Minkälaisia tunteita sairauteni ja sen hoito mahdollisesti minulle aiheuttaa	☐	☐	☒	☐
2. Kenen kanssa voin keskustella sairauteeni ja sen hoitoon liittyvistä tunteista	☐	☐	☒	☐
3. Miten voin hyödyntää aikaisempia sairaalakokemuksiani nykyisessä hoidossa	☐	☐	☒	☐

Tahdistinpotilaan tiedontarve-mittarin käyttö

- Lomakeversio
- Poliklinikkäkäynnille tahdistinpotilaat ottavat mukaan ajanvarauskutsun mukana lähetetyn ja kotona täytetyn tiedontarve-mittarin

**TAHDISTIMEN ASENNUS
SYDÄNYKSIKÖSSÄ**

**ENSIKÄYNTI TAHDISTINPOLIKLINIKALLA
1 – 3 KK:N JÄLKEEN**

TIEDON TARVE - MITTARI

**POTILASOHJAUS POLIKLINIKALLA
TIEDON TARPEEN MUKAAN**

Ortopedisen potilaan tiedontarve mittarin käyttö

- Potilas täyttää lomakkeen leikkauspäätöksen kuultuaan ennen päikiin/vuodeosastolle saapumistaan
- Potilailla on mahdollisuus täyttää lomake joko lomakeversiona tai sähköisenä
- Lomakkeella kartoitetaan tiedontarpeen lisäksi leikkauspotilaan normaalit esitiedot

Kokemuksia

Tahdistinpotilaan tiedontarve-mittarin käytöstä

- Hyöty:
 - Potilaslähtöisyys, sitoutuminen omahoitoon lisääntynyt
 - Tiedon lisääntyminen
 - tahdistin rajoittanut normaalia elämää
 - Ennakkoluulojen ja rajoitusten poistaminen
 - Potilasohjauksen sisältöjen suunnitelmallisuus ja kohdentaminen
 - Kustannustehokkuus (yhteydenotot vähenevät potilaan tiedon lisääntyessä)
- Haasteet
 - läkäs potilasryhmä (mittarin käyttö)
 - Resurssit (aika rajallinen vast.otolla)

Kokemuksia

Tahdistinpotilaan tiedontarve-mittarin käytöstä

- Potilaslähtöisen potilasohjauksen vahvistamiseen ja tiedon tarpeen määrittelyyn tahdistinpoliklinikalla on käytössä Tahdistinpotilaan tiedontarve-mittari (© Leino-Kilpi, Lönnberg, Koivunen 2010)
 - Kohdennettu tahdistinpoliklinikalle ensikäynnille tuleviin potilaisiin
 - Aineistonkeruu 17.9.2010 – 30.4.2011
 - Jaettu 79 kyselylomaketta ja lomakkeita palautui 52 (vastausprosentti 66)

Alustavia tuloksia tahdistinpotilaiden tiedontarpeista

- Vastaajien (n=52) taustatiedot vastaavat tahdistinpoliklinikkapotilaiden ryhmää
 - Naisia 54 %, miehiä 46 %
 - Ikäjakauma
 - Alle 60 v pieni osa (12 %)
 - suurin osa 60 – 79 v (65 %),
 - neljännes 80 v tai yli (23%)
 - Työssäkäyviä 12%
- Tiedontarpeet tämän aineiston perusteella
 - Merkittäviä useilla hoitoon liittyvillä alueilla
 - sitoutuminen ja aktiivisuus
 - Miten he voivat osallistua omaan hoitoonsa ja
 - mikä on heidän oma vastuunsa hoidon onnistumisessa

Ortopedisten potilaiden kokemuksia lomakkeen käytöstä

- Osa potilaista täyttänyt tiedontarve osion ”tunnollisesti” ja antaneet kiitosta tästä osiosta.
- Osa potilaista ei ole täyttänyt tiedontarve osiota ollenkaan – ajattelevat ”kyllä ammattihenkilöt tietävät mitä tietoa tarvitsen”.
- Tiedontarveosio koetaan liian laajana ja yksityiskohtaisena – vaikea vastata, eikä vaihtoehdot eivät aina sovellu.
- Toiset sanovat, että haluavat kaiken tiedon minkä saavat, eivätkä siksi täytä.

Ortopedisten hoitajien kokemuksia mittarin käytöstä

- Ohjaa preoperatiivisen käynnin kulkua - potilaan mielipiteellä on ohjaustilanteessa merkitystä.
- Auttaa luomaan kokonaiskuvan potilaan tiedontarpeesta ja tiedontarpeen määrästä.
- Ohjaustilanteen jälkeen lomakkeeseen voi palata ja kysellä potilaan tuntemuksia onko ohjaus ja tarpeet kohdanneet - saa palautetta heti.
- **Edellyttää asenteen muutosta ja rutiineista irtautumista.**

Lopuksi

- Kokemukset tiedontarve mittarin käyttöönotosta ovat olleet positiivisia ja käyttöönottoa tullaan jatkossa laajentamaan myös muille potilasryhmille
- SPTT -mittarin käyttö on luvanvaraista – Turun yliopiston hoitotieteen laitos omistaa mittarin – kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä prof. Helena Leino-Kilpeen (helena.leino-kilpi@utu.fi)